



**NORSK BONDE- OG  
SMÅBRUKARLAG**

**Notat  
til  
Stortingets næringskomite  
vedrørende**

**Prop. 94 S  
(2017 – 2018)**

**Endringer i statsbudsjettet 2018 under Landbruks- og  
matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2018 m.m.)**

**Torsdag 31. mai 2018**

## **Innledning**

Årets jordbruksforhandlinger endte med avtale mellom staten og jordbrukets organisasjoner. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er tilfreds med at en i år lyktes med å finne fram til en enighet både mht. rammens størrelse og ikke minst fordelingen av rammen. En ramme for budsjettmidlene på 770 mill. kroner gjorde det mulig å prioritere virkemidler over jordbruksavtalen som vil styrke økonomien på små og mellomstore bruk.

## **Rammen for årets forhandlinger**

Vårt utgangspunkt for årets forhandlinger var full kostnadsdekning, kronemessig lik inntektsutvikling som sammenligningsgruppen og en viss reduksjon i inntektsforskjellen mellom jordbruket og sammenligningsgruppen. Hovedprioriteringene var knyttet til:

- Økt produksjon av planteprodukter
- Økt arealbruk/økt beitebruk
- Styrking av økonomien på små og mellomstore bruk med henholdsvis mjølkekyr og ammekyr
- Styrking av velferdsordningene

Markedssituasjonen innenfor flere viktige produksjoner er krevende. For alle husdyrproduksjoner, unntatt storfekjøtt, er tilførslene større enn etterspørselen i markedet. Produksjonen av mjølk reguleres gjennom kvotesystemet, men også mjølkeproduksjonen vil bli utfordret gjennom den reduksjonen i mjølkeproduksjonen som må gjennomføres innen 2021 som en konsekvens av at eksporten av Jarlsbergost må opphøre.

Produksjonen av storfekjøtt er foreløpig mindre enn etterspørselen, men behovet for å importere storfekjøtt går stadig nedover. Kjøttbransjen opplever samtidig et det blir stadig vanskeligere å finne avsetning for hele storfeskrotten fordi det er en synkende etterspørsel etter visse stykningsdeler. Det er all mulig grunn til å følge nøye med på utviklingen i antall ammekyr for ikke å risikere å havne i samme situasjon som saueholdet har kommet opp i. Nortura har gått ut med en klar anbefaling om at den årlige veksten i antall ammekyr må reduseres til 1/3 av det den har vært de siste årene, kvantifisert til 2.500 ammekyr.

Når det gjelder planteprodukter, altså korn, poteter, grønnsaker, frukt og bær er det et betydelig rom for økt norsk produksjon.

Jordbruket har det økonomiske ansvaret for overproduksjon. Merknaden fra næringskomiteen ved behandlingen av Meld. St. nr. 11 (2016 – 2017) vedr. reduksjon av inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet, forutsetter god markedstilpasning. Dette har jordbruket tatt hensyn til i årets forhandlinger. Dette forutsetter imidlertid at jordbruket også får muligheten til å drive mer aktiv produksjons- og markedsregulering enn det er anledning til i dag. Dette kommer en tilbake til.

## **Gjennomføring av årets forhandlinger**

Jordbruket overleverte felleskravet 26. april. Kravet hadde en ramme på 1.830 mill. kroner. I rammeoppbyggingen hadde jordbruket tatt hensyn til at det lå et uforløst inntekspotensial, verdsatt til 100 mill. kroner, pga. overproduksjon som det kunne være mulig å realisere i 2019, forutsatt egnede virkemidler for balansering av markedet. Det ble foreslått en økning i målprisuttaket på 198 mill. kroner og en økning i budsjettoverføringene på 1.462 mill. kroner.

Behovet for inntektsvekst i 2019 var avledet av grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda for jordbruket fram til 2018 og med prognoser for utviklingen fram til og med 2019 som bl.a. viser en sterk kostnadsvekst. Markedssituasjonen, som det er vist til over, tilsier at det er begrenset rom for økte priser i markedet for husdyrprodukter. Dette har medført et tilsvarende større behov for budsjettmidler for å møte kravet om inntektsvekst.

Statens tilbud ble framlagt 4. mai med en ramme på 1.000 mill. kroner. Jordbrukets forslag til målprisuttak var imøtekommet. I tilbudet var det forutsatt en økning i budsjettmidlene med 670 mill. kroner. I statens oppbygging av rammen var det lagt inn en forutsetning om et uforløst inntekspotensial på 350 mill. kroner som ved markedsbalanse ville kunne la seg realisere. Dette ble et viktig punkt i de videre forhandlingene. Staten fulgte i tilbudet ikke opp kravet fra jordbruket om tilgang til flere aktive reguleringstiltak.

Partene ble 16. mai enige om en ramme for årets jordbruksoppgjør på 1.100 mill. kroner. Økningen i rammen fra statens tilbud kommer som en konsekvens av at det uforløste inntekspotensialet ble redusert fra 350 mill. kroner til 250 mill. kroner.

## **Nærmere om noen hovedtall i avtalen**

Av budsjettøkningen på 770 mill. kroner for 2019 brukes hele 663 mill. kroner til direkte tilskudd, i hovedsak økte arealtilskudd, økte tilskudd til husdyr i form av et nytt strukturtilskudd til mjølkekyr, en viss økning i driftstilskuddet til henholdsvis mjølkeku og ammeku i sone 5 – 7 samt økte tilskudd til regionalt miljøprogram (RMP). Denne prioriteringen av midler inkluderer også en nullstilling av statens forslag om å øke bunnfradraget med 2.000 kroner pr. foretak (80 mill. kroner), en sak som har vært og er svært viktig for mange medlemmer i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Jordbruket hadde som en viktig posisjon å få etablert et eget driftsvansketilskudd. En kom dessverre ikke i mål med å få etablert et slikt eget tilskudd, men det ble enighet om å styrke og målrette bruken av midler over RMP til bratte arealer. Dette imøtekommer jordbrukets krav i noen grad. Det ble også enighet om å øke og målrette bruken av RMP-midler til aktivt seterbruk, noe Norsk Bonde- og Småbrukarlag er svært godt fornøgd med.

Det ble også foretatt en viss økning i bevilgningen til ulike velferdsordninger.

Årets jordbruksavtale øker ikke den faste bevilgningen til Landbrukets utbyggingsfond. Egenkapitalen i fondet styrkes gjennom at ledige midler fra 2017 og 2018 i stor grad (225 mill. kroner av i alt 260 mill. kroner) overføres direkte til fondet. Som en konsekvens av enigheten om ikke å tilføre friske midler til LUF er det bl.a. også foretatt en innstramning i muligheten for tilførsel av investeringsmidler (IBU-midler) til jordbruket til neste år. Dette innebærer bl.a. at det ikke vil bli brukt IBU-midler til bygging av nye sauefjøs. Fra jordbrukets side har dette

vært et viktig krav for å kunne dempe på den sterke kapasitetsøkningen som har skjedd i saueholdet de siste årene og som har bidratt til den overskuddssituasjonen en har kommet opp i. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er godt fornøgd med at årets avtale på denne måten vil bidra til å dempe produksjonspresset.

### **Nærmere om kronemessig lik inntektsutvikling**

For jordbruket har det vært viktig å operasjonalisere Stortingets merknad om kronemessig lik inntektsutvikling med andre grupper. Dette var også et viktig element i kravet, se over. Forutsetningen om en kronemessig inntektsutvikling som andre grupper tilsier en inntektsvekst på minimum 19.300 kroner pr. årsverk fra 2018 til 2019, jfr. SSBs prognoser.

Årets avtale gir ikke en kronemessig lik inntektsutvikling på gjennomsnittet for alle produksjoner. Dette skyldes de markedsmessige utfordringene som flere produksjoner står overfor. Dersom en imidlertid studerer hvordan årets avtale slår ut for de enkelte produksjoner i referansebruksberegningene så ser en at de produksjonene som har rom for økt norsk produksjon også har fått et inntektstillegg som kommer godt ut i sammenligningen mot kronemessig lik. De 10 landsmodellene i referansebrukssystemet viser at bruk med sau, gris og kylling kommer ut med en inntektsvekst som ligger klart under 19.300 kroner pr. årsverk mens produksjoner med handlingsrom i markedet ligger over dette nivået. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er godt fornøgd med at en har klart å få til en slik differensiering av inntektsutviklingen i årets avtale.

En tilpassing av inntektskravet i et enkeltår betyr ikke at Stortingets merknad om inntektsutvikling er forlatt.

### **Markedsbalansering**

Markedsbalansering og behovet for virkemidler ble et svært viktig tema i årets forhandlinger. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er godt fornøgd med at det i årets avtaletekst vil bli tatt inn en bestemmelse som slår fast at faglagene kan følge opp oppfordringer fra markedsregulator om konkrete tiltak i markedet, rettet mot enkeltprodusenter.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er også tilfreds med at det i avtalen ble enighet om å gi Landbruksdirektoratet ansvaret for en utredning som skal som formål å se på reguleringstiltak rettet mot produksjonen av smågris.

### **Strukturtilskuddet i mjølkeproduksjon**

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er svært godt fornøgd med at en i årets avtale klarte å få på plass et nytt strukturtilskudd i mjølkeproduksjon der produsenter med 23 kyr maksimerer effekten av tilskuddet og at tilskuddet deretter trappes ned igjen slik at de som har over 50 kyr ikke får tilført noe over denne ordningen i det hele tatt. Totalt skal det brukes 145 mill. kroner over denne ordningen i 2019. Dette tilskuddet representerer operasjonaliseringen av satsingen på små og mellomstore mjølkebruk, en bruksgruppe som Stortinget har vært svært opptatt av å styrke.

Innføringen av dette tilskuddet representerer et klart brudd med den politikken som har vært ført siden 2014 og som i betydelig grad også er årsak til den overproduksjonssituasjonen som en nå står oppe i.

Referansebrukene 12, 13 og 14 viser inntektsnivå og utvikling for tre ulike bruk med mjølkeproduksjon. Disse tre brukene representerer samtidig det klareste bildet på mulighetene for «et landbruk over hele landet».

Nivåmessig ligger inntekten pr. årsverk for det største mjølkebruket (14) betydelig over inntekten for det minste mjølkebruket (12). Dette sier noe om stordriftsfordeler for større bruk, men det sier også noe om hvor bruk med den angitte gjennomsnittsstørrelsen befinner seg i landet. Det som er spesielt med årets jordbruksavtale er at en for første gang faktisk har klart å etablere en ordning som vil bidra til å redusere inntektsforskjellene mellom store og små mjølkebruk, regnet pr. årsverk. Det er et resultat som Norsk Bonde- og Småbrukarlag er godt fornøgd med.

## Økostrategi

I Innst. 251 S (2016-2017) uttalte næringskomiteen følgende:

*"Komiteen viser til at regjeringen vil utarbeide en strategi for økologisk jordbruk i samarbeid med relevante aktører.*

*Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, mener et realistisk øko-mål kan være et viktig bidrag for å sikre forutsigbarhet om øko-satsingen. Flertallet mener strategien skal inneholde et konkret mål for forbruk og produksjon av økologisk mat. Dette målet må utformes på en måte som tar hensyn til målene om økt norsk matproduksjon og økt selvforsyning».*

I Prop. 94 S (2017-2018) har regjeringen lagt fram «Nasjonal strategi for økologisk jordbruk», uten at det er utformet noe «konkret mål for forbruk og produksjon av økologisk mat». Dette beklager Norsk Bonde- og Småbrukarlag og ber Stortinget fastsett et konkret mål for forbruk og produksjon av økologisk mat. I jordbrukets krav til årets jordbruksforhandlinger var følgende mål foreslått:

*«Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår et produksjonsmål for økologisk areal på 25 prosent vekst innen 5 år og en tilsvarende vekst i forbruket av norskproduserte økologiske varer. For å bidra til økt forbruk og mer stabil etterspørsel, mener forhandlingsutvalget det må settes krav til det offentliges innkjøp av norske økologiske produkter.»*

Det er en vekst i forbruket av økologiske produkter. Det er svært viktig å sørge for at det økologiske jordbruket i Norge er i stand til å forsyne forbrukerne med det de etterspør av produkter som kan produseres i Norge. Markedet for økologiske produkter er fortsatt umodent og en må akseptere en viss merproduksjon av økologiske produkter for hele tiden å ha en buffer mot veksten i markedet.

